

С. С. КРИЛОШАНСЬКА, І. І. ЮНИК

РЕЗЕРВИ ЕКОНОМІЇ ПАПЕРУ У ВИДАВНИЧОМУ КОМПЛЕКСІ

Заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання паперу в галузі, дали позитивні результати, сприяли досягненню економії цього матеріалу. Однак, як показують проведені дослідження, у видавництвах і на поліграфічних підприємствах є ще значні резерви поліпшення використання паперу.

Наприклад, у видавництвах ще не повно використовують такі важливі резерви економії паперу, як зменшення обсягу авторських оригіналів під час редагування, підвищення місткості друкарського аркуша за рахунок застосування економічних гарнітур шрифтів, проміжних кеглів набору.

У процесі художньо-технічного редагування не завжди вибирають оптимальну конструкцію видавничого оригіналу. Художній та технічний редактори при виборі варіанта та показників художньо-технічного оформлення видань орієнтуються на варіанти, які найбільш часто використовують у видавництві або на власний досвід.

Через велику трудомісткість можливі варіанти застосування конструктивних показників видання, як правило, не програються. При виборі гарнітур, кеглів шрифтів, виду та щільності паперу на видання технічний редактор змушений враховувати їх наявність на поліграфічному підприємстві, яке виконуватиме замовлення. Все це ускладнює вибір оптимальної конструкції видавничого оригіналу.

Важливе значення для економії паперу у видавництвах має колективна та особиста заінтересованість працівників. У видавництвах розроблено положення про преміювання за забезпечення економії паперу. Нариклад, редакторів преміюють за зменшення обсягів авторських оригіналів, художньо-технічних редакторів — за підвищення місткості друкарського аркуша. Економія паперу є одним із показників соціалістичного змагання.

Однак максимально використовувати такий резерв економії паперу, як зменшення обсягу видань у видавничих та друкарських аркушах видавництва зацікавлені недостатньо, оскільки при зменшенні обсягу видань знижується номінал та обсяг у друкарських аркушах формату 60×90 см, тобто під загрозу ставиться виконання плану. Видавництву надано право збільшувати заплановані тиражі видань чи випускати нові видання на зекономленому папері. Але це потребує узгодження з вищою інстанцією та з книготоргами, які не завжди погоджуються на збільшення тиражу.

Не сприяють заінтересованості у повному використанні резервів і діючі умови преміювання за економію паперу. При розробці

видавництвами показників-умов преміювання художніх і технічних редакторів за основу беруть коефіцієнт місткості друкарського аркуша. Оскільки показник цей планується щорічно вищою інстанцією «від досягнутого рівня», то видавничі працівники не зацікавлені повністю розкривати резерви підвищення місткості друкарського аркуша. Потребує вдосконалення і сама система показників преміювання.

Правильний вибір виду та щільності паперу для видання має значний вплив на забезпечення економії матеріалу та зниження видавничих витрат. Однак в умовах лімітованого виділення фондів паперу та передачі цього матеріалу поліграфічним підприємствам досягнення економії за рахунок зменшення щільності залежить не стільки від художнього і технічного редакторів, скільки від наявного асортименту паперу на складах поліграфічних підприємств.

Отже, для більш повного використання резервів економії паперу у видавництвах важливе значення має зменшення обсягів видань при редагуванні, підвищення місткості друкарського аркуша, вибір оптимальних конструкцій видавничих оригіналів, створення дієвої системи заінтересованості видавництва у виявленні резервів економії та удосконалення системи преміювання видавничих працівників за економію паперу.

На ефективність використання паперу у книговидавничій системі великий вплив мають поліграфічні підприємства. Проведені дослідження ефективності використання паперу на підприємствах РВО «Поліграфкнига» за 1982—1984 рр. дали змогу на основі узагальнення аналітичних матеріалів виявити резерви поліпшення використання паперу в книжковому виробництві.

Одним з недоліків, який приводить до втрат, є надходження від постачальників пошкодженого та неякісного паперу. Підприємствам поставляють папір, який характеризується показниками, що не завжди відповідають вимогам стандартів. Порівняльні дані за 1982—1984 рр. свідчать, що хоч претензійна робота с постачальниками поліпшилась, однак вона все ще не на належному рівні. Основна причина цього в тому, що постачальники втрати паперу, як правило, не повертають, а оплачують його вартість. Недоліком у матеріально-технічному постачанні є також порушення запланованих строків, обсягів та асортименту поставок. Постачальники паперу в основному, не затримують поставок, а навпаки, достроково поставляють друкарням папір, нерідко значно більшими, ніж заплановано, партіями. У зв'язку з обмеженими складськими площами, це погіршує умови складування та зберігання паперу, приводить до збільшення відходів. Порушується і запланований асортимент поставок, що позначається на паперомісткості продукції та приводить до збільшення витрат паперу на замовлення.

За останній час дещо поліпшилось забезпечення підприємств технікою для проведення вантажно-розвантажувальних робіт. Однак не всі підприємства через обмеженість площ складських приміщень можуть її ефективно використовувати. На складах порушуються вимоги до складування паперу та термінів його збері-

гання. У зв'язку з тим що друкарні в основному отримують рулонний папір, флатування його здійснюється на підприємстві. Відсутність точної різальної техніки приводить до збільшення втрат при підрізання паперу на формат.

Аналіз даних на технологічні відходи паперу під час різання свідчить, що підприємства допускають перевищення норм технологічних відходів на верхній зрив та залишки на втулках.

Важливе значення для зменшення технологічних відходів паперу в офсетному виробництві має його акліматизація. Однак цей резерв економії на підприємствах належно не використовується. Потужності акліматизаційних установок на підприємствах недостатні, обмежують їх використання конструктивні недоліки. У зв'язку з цим значна кількість паперу проходить тільки природну акліматизацію, що позначається на величині технологічних відходів під час друкування.

Для економії паперу важливе значення має зменшення технологічних відходів на друкарських процесах. Дослідження показали, що в основному підприємства вкладаються у встановлені норми технологічних відходів при друкуванні. Однак на фізично спрацьованих машинах встановлені норми технологічних відходів нерідко не дотримуються. Допускаються перевищення технологічних відходів і при поставках неякісного паперу (хвиляста намотка, неякісна прокладка тощо).

У друкарських цехах допускаються втрати паперу через додруковування тиражів, викликані наявністю бракованої продукції та виявленої нестачі тиражів після завершення виготовлення продукції.

До недоліків у використанні паперу на підприємствах слід віднести і те, що вони не виконують завдання по використанню відходів паперу після його облагородження в основному виробництві. Переважно відходи паперу використовують на виготовлення продукції широкого вжитку.

Підприємства в сучасних умовах економічно не зацікавлені використовувати відходи облагородженого паперу для випуску основних видів продукції, оскільки ціни на продукцію широкого вжитку побудовані так, що затрати на 1 крб. основних видів продукції значно вищі.

На всіх досліджуваних підприємствах наявні суттєві недоліки в обліку використання паперу, що впливає на ефективне використання паперу. Система обліку в повній мірі відповідає інструкції, враховуються не всі види технологічних відходів при різанні паперу. У друкарських цехах ведеться тільки облік технологічних відходів по замовленнях і машинах. Не налагоджений облік технологічних відходів паперу в брошурувальному виробництві, відсутні лічильники продукції на паперорізальних, фальцювальних та інших машинах у палітурно-брошурувальному виробництві, недоліки обліку ускладнюють встановлення науково-обґрунтованих норм використання паперу.

На підприємствах розроблене положення і здійснюється преміювання за економію паперу, однак воно має суттєві недоліки,

які зумовлені недоліками в обліку економії паперу. В сучасних умовах, коли економія паперу щорічно планується «від досягнутого рівня», підприємствам економічно не вигідно повністю розкривати резерви економії.

Враховуючи, що без ув'язки з планом по економії паперу і виділеними фондами щороку планується і збільшення випуску продукції широкого вжитку з відходів виробництва, підприємство не зацікавлене використовувати відходи в основному виробництві.

На нашу думку, однією з важливих причин, які призводять до недоліків у використанні паперу в друкарнях, є те, що витрати на папір не входять до складу собівартості продукції поліграфічних підприємств. З передачею паперу друкарням видавництва, по-суті, втратили змогу контролювати його використання на поліграфічних підприємствах. В умовах, що склалися, самі поліграфічні підприємства зекономлений папір намагаються використовувати економічно вигідно для себе. Однак їх економічні інтереси не завжди збігаються з інтересами галузі щодо ефективного використання цього цінного матеріалу.

Отже, раціональне використання паперу у книговидавничій системі залежить не тільки від видавництва і поліграфічних підприємств. Вирішення проблеми ефективного використання резервів економії паперу вимагає комплексу заходів економічного, технічного, організаційного та правового характеру. Потрібен якісно новий підхід до управління використанням паперових ресурсів у галузі.

Effectiveness of paper usage in book publication is analysed, resources of economy are investigated. Complex approach to control paper usage is underlined.

Стаття надійшла до редколегії 11.04.85
